

تشدید اسلام‌هراسی در اروپا: عوامل و پیامدها (با تأکید بر نحوه بازنمایی رسانه‌های مسلمانان)

نورالدین اکبری^۱

چکیده

امروزه مسلمانان اروپا به‌عنوان بزرگترین اقلیت دینی به واقعیت غیرقابل انکار تبدیل شده‌اند. با این وجود، عواملی مانند تقویت گرایش‌های راست افراطی در اروپا، شکل‌گیری و ظهور مجدد طالبان در افغانستان و تحولات اخیر در منطقه غرب آسیا با محوریت تروریسم تکفیری داعش، زمینه مناسبی را برای تشدید اسلام‌هراسی در غرب به‌وجود آورده است. بر این اساس، این مقاله به مطالعه، شناخت و تحلیل عوامل تشدیدکننده اسلام‌هراسی در اروپا، نحوه بازنمایی رسانه‌های مسلمانان و پیامدهای آن بر این اقلیت مسلمان در جوامع اروپایی با استفاده از رویکردهای نظری شرق‌شناسی (ادوارد سعید) و برخورد تمدن‌ها (هانتینگتون) و با روش توصیفی-تحلیلی پرداخته است. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد نحوه بازنمایی و پوشش خبری رسانه‌ها از اسلام و مسلمانان در جوامع اروپایی، در ارائه تصویری مخدوش، غیرعقلانی، خشن و هراس‌آور از اسلام و مسلمانان که با اشکال «رادیکالیسم»، «بنیادگرایی» و «افراط‌گرایی» همراه است، موجب تشدید پدیده اسلام‌هراسی و اسلام‌ستیزی شده است. این موضوع نیز پیامدهایی مانند اعمال محدودیت بر رفتار و عمل به اعتقادات دینی مسلمانان در جوامع اروپایی داشته است.

واژه‌های کلیدی: جوامع اروپایی، تشدید اسلام‌هراسی، بازنمایی رسانه‌ها، جریان‌های راست افراطی، رسانه‌های برون‌مرزی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۲

^۱ . دکترای روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

akbari393@yahoo.com

۱. مقدمه

اسلام‌هراسی یا «اسلام را به‌عنوان تهدید به حساب آوردن» خصوصاً در چهار دهه اخیر، عامل مهمی در روابط میان غرب و مسلمانان به‌ویژه مناسبات با کشورهایی که غرب با آنها مشکل داشته، بوده است. ضدیت با اسلام و تهدید پنداشتن آن، ریشه در روابط اسلام و غرب دارد که همواره داستانی از اختلاف و خصومت بوده است. از نظر فرایند تاریخی، اسلام‌هراسی فراز و فرودهای متفاوتی را طی و به اشکال متفاوتی بروز کرده است. پیروزی‌های اولیه اعراب پس از ظهور دین اسلام، جنگ‌های صلیبی از سده‌های ۱۱ تا ۱۳ میلادی، گسترش امپراتوری عثمانی به اروپای شرقی در سده‌های ۱۵ و ۱۶ و ایجاد نظام‌های استعماری در کشورهای عربی توسط فرانسه، انگلستان و تا حد کمتری ایتالیا در سده ۱۹، وقوع رخداد ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ م (ماه پیشانیان، ۱۳۸۸: ۱۵۲)، اقدامات تروریستی در اروپا مانند «حادثه شارلی ابدو و یا اقدامات تروریستی در پاریس»، ظهور جریان‌های سلفی-تکفیری مانند داعش و جذب برخی از مسلمانان اروپایی در این گروه‌ها، تقویت گرایش‌های راست افراطی و احزاب افراطی در اروپا، شکل‌گیری و ظهور مجدد طالبان در افغانستان همه اشکال متفاوتی از ضدیت با اسلام را شکل داده است.

علاوه بر این، به‌نظر می‌رسد تحولات اخیر در غرب آسیا و رشد جریان‌های افراط‌گرای تکفیری در عراق، سوریه، افغانستان و یمن که تعداد زیادی از این گروه‌ها از مهاجرین مسلمان ساکن در غرب بوده‌اند، تغییر موازنه جمعیت در غرب به‌واسطه رشد اندک جمعیت و موج مهاجرت مسلمانان به این کشورها، گرویدن گروه‌هایی به اسلام به‌همراه تقویت جریان راست افراطی در اروپا، تأسیس گروه‌های ضد‌مهاجرت مسلمانان، بروز بحران مالی اخیر در اروپا و پیامدهای آن، از عوامل مؤثر بر شتاب تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی بوده است.

برخی از ابزارهای اصلی غرب برای پیشبرد اهداف خود در گسترش این پدیده عبارتند از: «شبکه‌های ماهواره‌ای و اجتماعی، هالیوود و سینما، رمان‌ها و داستان‌ها، بازی‌های رایانه‌ای و فعالیت‌های اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی. این فعالیت‌های سازمان یافته (اغلب رسانه‌ای) به‌گونه‌ای در جوامع غربی تزریق شده که از نظر مردم آنها، خطر اسلام در آینده بدیهی‌ترین تهدید برای تمدن غربی است. بنابراین، از اسلام (خط سبز) به‌عنوان امپراتوری شیطان‌ی به‌جای کمونیسم (خط سرخ) نام برده می‌شود. به این صورت که با فروپاشی نظام دوقطبی، غرب که از نظر ذهنی به دشمن منسجم و ساختاری به‌عنوان کمونیسم عادت کرده بود، بعد از اتمام جنگ سرد و به هم ریختن نظم بین‌المللی پیشین، هراس از اسلام را جایگزین هراس از کمونیسم

کرد» (سجادپور، ۱۳۸۹: ۲۶). بر این اساس، اسلام‌هراسی پدیده‌ای معاصر و محصول شرایط نوین است. جایگزینی خط سبز با خط سرخ در سطح جهان، وارد استراتژی‌های امنیت بین‌المللی شد. این نگاه اسلام‌هراسی، کم‌سابقه و شاید بی‌سابقه بود. مجموعه نگاه ترکیبی بر اسلام‌هراسی در فهم بستری به‌عنوان مفهومی راهبردی وارد ادبیات امنیتی شد، با این بستر ترکیبی باید دید اکنون عوامل راهبردی اسلام‌هراسی در غرب و نحوه بازنمایی رسانه‌ای اسلام‌هراسی چگونه قابل تجزیه و تحلیل است؟ عوامل تشدید کننده اسلام‌هراسی در اروپا، به‌ویژه در یک دهه اخیر کدامند؟ و پیامدهای آن در اروپا بر مسلمانان چیست؟

لذا، فرضیه مقاله این است که اسلام‌هراسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و پایان جنگ سرد که اسلام و مسلمانان بیشتر از دیگران به‌عنوان دشمن و تهدیدی برای غرب و جهان به اصطلاح متمدن معرفی شدند، شدت گرفته است و پیامدهای آن به گونه‌ای توأمان و پارادوکسیکال افزایش ناامنی و آزار و اذیت نسبت به مسلمانان از یک سو و افزایش گرایش به اسلام در جوامع اروپایی از سوی دیگر، است. روش این پژوهش در مقام گردآوری و گزینش اطلاعات، اسنادی و کتابخانه‌ای و در مقام تحلیل و بررسی مضامین، توصیفی-تحلیلی است.

۲. پیشینه پژوهش

کاظمی و شیرودی (۱۳۹۰) در مقاله «نقش رسانه‌های غرب در برابر گسترش اسلام در غرب» معتقدند که غربی‌ها با اذعان به این امر که اسلام روزبه‌روز در حال گسترش در جهان غرب است، موضوعی به‌نام اسلام‌هراسی را مطرح و در رسانه‌ها به‌صورت گسترده به آن توجه کرده‌اند. این شبکه‌ها، متعلق به یهودیان صهیونیست و در تقابل جدی با جهان اسلام هستند و موضوع رسانه‌های غرب را به نوعی سیاسی-مذهبی، آن هم از نوع صهیونیستی تبدیل کرده‌اند. بیچرانلو (۱۳۸۸) در مقاله «بازنمایی اسلام و ایران در رسانه‌های غرب» تحول در بازنمایی رسانه‌ای اسلام و ایران در رسانه‌های تصویری غرب در طول دهه‌های اخیر، به‌ویژه در ابتدای هزاره جدید، را تحلیل می‌کند. در این مقاله بازنمایی اسلام پس از حوادث یازده سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی و بازنمایی ایران، پس از تسخیر سفارت آمریکا در ایران، به‌عنوان موضوعاتی اساسی و مورد تمرکز فعالیت رسانه‌های غرب و به‌طور خاص، بررسی و راهبردهای

رسانه‌ای اتخاذ شده در این زمینه‌ها نیز تشریح شده است. مُقیس‌الدین^۱ (۱۹۹۵) در اثر خود «تصویر ایران در رسانه‌های غربی»^۲ اشاره می‌کند که مهمترین علت تصویرسازی منفی از ایران، «مؤلفه اسلامی» بودن آن است و نتیجه می‌گیرد که رسانه‌های آمریکایی تلاش کرده‌اند تا میان اسلام و مسیحیت نزاع ایجاد کنند؛ از این طریق که مسیحیت را به‌عنوان نماد سعه صدر و بردباری و اقتصاد بازار آزاد، دقیقاً در مقابل اسلام مجسم کنند. درخشه و حسینی فاتق (۱۳۸۸) در مقاله خود نوشته‌اند که رسانه‌های بریتانیا با هوشمندی خاصی در پی تقویت گرایش‌های اسلام‌هراسانه در جامعه خود هستند و در این راه، از ابزارهای مختلفی استفاده می‌کنند که با گذشت زمان حجم فعالیت آنها ضداسلام و مسلمانان افزایش یافته و حضور اندک و ضعیف مسلمانان در بخش رسانه‌ای بریتانیا در گسترش سریع و قدرتمند امواج اسلام‌ستیزانه کمک کرده است. شرف‌الدین و گنجیانی (۱۳۹۲) در مقاله «هالیوود و توطئه اسلام‌هراسی با شگرد نفوذ در ناخودآگاه» به برجسته ساختن خصومت بیش از صد ساله آمریکا با اسلام و مسلمانان، از طریق سینمای هالیوود با استفاده از شرطی‌سازی منفی اذهان مخاطبان جهانی و نفوذ تدریجی در ناخودآگاه پرداخته‌اند. در این مقاله، به شیوه استفاده عملی هالیوود از فن «تداعی معانی» و «شرطی‌سازی» در ایجاد اسلام‌هراسی، توجه شده است. پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که در این آثار بیشتر به علل و عوامل ایجاد و گسترش اسلام‌هراسی اشاره شده است. لذا، بررسی و تبیین پیامدهای اسلام‌هراسی به صورت پارادوکسیکال یعنی افزایش ناامنی و آزار و اذیت مسلمانان از یک سو و افزایش گرایش به اسلام در جوامع اروپایی و نیز بررسی تشدید اسلام‌هراسی در این جوامع، نوآوری این مقاله محسوب می‌شود.

۳. چارچوب نظری: اسلام‌هراسی در غرب

مبنای نظری ادعاها و اظهارات محققان پیرامون نفی یا اثبات وجود پدیده اسلام‌هراسی، عمدتاً به دو دیدگاه برجسته و شناخته‌شده شرق‌شناسی (ادوارد سعید) و برخورد تمدن‌ها (هانتینگتون) مستند و متکی است. در ادامه این دو مبنای نظری به‌صورت مجزا و با رعایت تقدم تاریخی طرح شده است.

^۱. Mughees-uddin

^۲. Image of Iran in the Western media

۳-۱. شرق‌شناسی ادوارد سعید

شرق‌شناسی حوزه وسیعی است که همه فعالیت‌های شناختی معطوف به شرق جغرافیایی و فرهنگی را در بر می‌گیرد. به بیان بهتر، شرق‌شناسی مجموعه‌ای از معارف و دانش‌هاست که از رهگذر تجربه طولانی و متراکم غربی‌ها، در تماس با تمدن، فرهنگ، دین و ارزش‌های شرقی به وجود آمده است (مجیدی و صادقی، ۱۳۹۳: ۸۷-۸۶). ادوارد سعید پژوهشگر پرآوازه فلسطینی که در فراتحلیل این یافته‌ها نقشی برجسته دارد، شرق‌شناسی را این گونه تعریف می‌کند: «شرق‌شناسی عبارت است از نوعی سبک غربی در رابطه با ایجاد سلطه، تجدید ساختار و داشتن آمریت و اقتدار بر شرق» (سعید، ۱۳۸۲: ۱۶).

ادوارد سعید در تبیین خود از نحوه برداشت از مفاهیم شرقی (و از جمله اسلام و مسلمانان) بیان می‌کند که مفهوم شرق‌شناسی در نتیجه، گسترش امپریالیسم پدید آمده و فعالیت شرق‌شناسی، همزمان با تسلط امپریالیسم بر بخش‌های عظیمی از جهان اسلام شکل گرفته است. بر اساس این اندیشه، غرب به‌جای تلاش برای فهم و کشف شرق، خود به اختراع و ساخت شرق دست زده است. بازنمایی غرب از شرق، نه بر واقعیت جوامع مدرن شرقی بلکه بر تفاسیر متنی و ذهنی استوارند. در حقیقت این شرق محصول شرق‌شناسی است. نهادهای مستعمراتی و امپریالیستی را باید در روابط قدرت-دانش، مورد بررسی تاریخی قرار داد (سعید، ۱۳۷۷: ۳).

جدول شماره ۱. چارچوب‌های شرق‌شناسانه معرفی «خود» و بازنمایی «دیگری»

چارچوب‌های معرفی «خود» (غرب)	چارچوب‌های بازنمایی «دیگری» (اسلام و مسلمانان)
توسعه و نوگرایی	عقب‌ماندگی و تخریب
تساهل و بردباری	تعصب و خشونت
صلح طلبی	شرارت و جنگ‌طلبی
عقلانیت و مسئولیت‌شناسی	جنون و تدروی
قربانی تروریسم	مروج تروریسم
آزادی زنان	سرکوب زنان

(مهدی‌زاده، ۱۳۸۷: ۹۹)

اصول جزمی شرق‌شناسی و توصیف و تبیین‌های برآمده از آن که به‌شکل صریح و ضمنی خود را در مطالعات مربوط به اسلام و موضع‌گیری‌های عملی در برخورد با مسلمانان و جهان اسلام متبلور ساخته، حول چهار محور اصلی تجمع یافته‌اند:

- ۱- وجود تفاوت و تمایز مطلق و عبورناپذیر میان مغرب‌زمین، به‌عنوان موجودیتی خردمند، توسعه‌یافته، انسانی و برتر با مشرق‌زمین به‌مثابه موجودیتی غیرعقلانی (نابخرد)، عقب‌مانده، نازل و حقیر؛
- ۲- نحوه‌ی بازنمایی‌های غرب از شرق که نه بر واقعیت‌های عینی و جاری جوامع شرقی که بیشتر بر توهمات و تخیلات قوم‌مدارانه و سطحی‌نگرانه و تفسیرهای ذهنی سوگیرانه و کلیشه‌ای از این جوامع مبتنی است؛
- ۳- شرق همواره موجودیتی ثابت، یکپارچه، تغییرناپذیر، غیرقابل اصلاح و ناتوان از تعریف هویت خویش است؛
- ۴- شرق و به‌طور کلی مشرق‌زمین چیزی است که همواره باید از آن ترسید و آن را به هر طریق ممکن تحت کنترل و نظارت درآورد (Semati, 2010).

۳-۲. پارادایم برخورد تمدنی ساموئل هانتینگتون

ساموئل هانتینگتون نخستین بار در ۱۹۹۳ تئوری مشهورش را در قالب مقاله‌ای تحت عنوان «برخورد تمدن‌ها» مطرح کرد. این مقاله که پرستادترین و تأثیرگذارترین پژوهش علمی حوزه‌ی گفتمانی برخورد تمدنی است، با این جمله آغاز می‌شود: «سیاست جهانی وارد مرحله جدیدی شده است» (Faimau, 2015: 321-335). هانتینگتون، آینده جهان را این گونه ترسیم کرد: «در صورتی که تمدن غربی درصدد یافتن راه حلی برای مواجهه مسالمت‌آمیز با دو تمدن مهم و رو به رشد در جهان یعنی اسلام و کنفوسیوس‌سیسم برنیاید، در آینده‌ای نه چندان دور میان این دو تمدن و تمدن غرب شاهد برخورد و درگیری خواهیم بود» (دهشیری، ۱۳۹۲: ۷).

نظریه هانتینگتون در وهله نخست، نظریه‌ای است که از دو مؤلفه برخوردار است: یک مؤلفه آن دموگرافیک و مربوط به جمعیت‌شناسی و مؤلفه دوم فرهنگی و مفهومی است. بخش دموگرافیک این نظریه می‌گوید که رشد جمعیت در جهان اسلام اعم از اقلیت‌هایی که در کشورهای اروپایی و آمریکا زیست می‌کنند و مسلمانان مقیم کشورهای اسلامی، از نرخ بالایی برخوردار است. به اعتقاد هانتینگتون این نرخ رشد بسیار بالا روزی برای غرب به مسئله

¹. Clash of Civilizations

سیاسی - امنیتی و فرهنگی تبدیل خواهد شد و مسلمانان از نظر تعداد از غربی‌ها پیشی خواهند گرفت. اما مؤلفه دوم که مهمتر است تأکید وی بر ویژگی فرهنگی غرب است. به اعتقاد او پاره‌ای از مفاهیم مانند آزادی و حقوق بشر و جدایی دین از دولت یا سیاست از حکومت مفاهیم ویژه غربی است، این مفاهیم در فرهنگ اسلامی جایی ندارد و نمی‌شود بذر آن مفاهیم را در قلمرو اندیشه اسلام کاشت و اساساً فرهنگ اسلامی با این مفاهیم بیگانه بوده و خواهد بود. به همین دلیل وی معتقد است که روزی این تمدن‌ها با هم تسویه حساب خواهند کرد (ابوالنصر، ۱۳۷۸: ۱۵).

تأمل برانگیزترین بخش مدعای هانتینگتون در گزاره‌های ذیل خلاصه شده است:

- مشکل اصلی غرب، بنیادگرایی اسلامی و گروه‌های تندرو، افراطی و تروریستی همچون القاعده نیست، بلکه مشکل خود اسلام است. اسلام به منزله تمدنی که پیروانش به برتری مطلق فرهنگ خود اعتقاد دارند، اما این مسئله که در زمان حاضر ضعیف‌تر از غرب هستند، بسیار آزارشان می‌دهد و از این بابت، احساس حقارت و یأس می‌کنند (Saeed, 2007: 443-462).

- در عصر نوین، صف‌آرایی‌های جدیدی بر محور تمدن‌ها شکل می‌گیرد و در نهایت تمدن اسلامی و کنفوسیوسی با نزدیک شدن به یکدیگر و در کنار هم، رویاروی تمدن غرب قرار می‌گیرند (صالحی‌امیری، ۱۳۹۲: ۲۲۸).

- در آینده قابل پیش‌بینی، هیچ تمدن جهانگیری وجود نخواهد داشت. دنیای پیشرو متضمن تمدن‌های گوناگونی است که هر یک ناگزیر است همزیستی با دیگران را بیاموزد (هانتینگتون، ۱۳۸۶: ۷۹).

او بر این باور است که «پایان جنگ سرد»، تهدید اسلام برای غرب و اعتقاد به ضرورت ایجاد یک «دیگری تحت‌الشعاع» در غرب پس از فروپاشی کمونیسم را برجسته کرد و به این برداشت انجامید که اشاعه اسلام سیاسی، آغازگر یک جنگ سرد جدید است که «غرب دموکراتیک» را در مقابل «بنیادگرایی اسلامی» قرار می‌دهد (Abrahamian, 2003: 531).

۴. عوامل تشدیدکننده اسلام‌هراسی

رقابت و اختلاف غرب با جهان اسلام به گذشته بر می‌گردد، ولی عواملی پدیده اسلام‌هراسی را در دوره کنونی تشدید کرده است. از جمله:

۴-۱. پیروزی انقلاب اسلامی

پروژه اسلام‌هراسی به صورت مشخص، از اواخر دهه ۸۰ میلادی آغاز شد. چرایی عملیاتی شدن اسلام‌هراسی نیز به موضوعاتی چون پیروزی انقلاب اسلامی و رشد و از سرگیری جریان‌های اسلامی در جهان اسلام باز می‌گردد. اسلام‌هراسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و پایان جنگ سرد که اسلام و مسلمانان بیشتر از دیگران به عنوان دشمن و تهدیدی برای غرب و جهان به اصطلاح متمدن معرفی شدند، شدت گرفته است.

۴-۲. فروپاشی شوروی

با فروپاشی بلوک شرق و شوروی، مطابق دیدگاه‌های محافظه‌کارانه افرادی چون لئو اشتراوس مبنی بر وجود یک دشمن واقعی یا فرضی به عنوان یکی از راهبردهای سیاست خارجه ایالات متحده، پروژه اسلام‌هراسی مورد اهتمام قرار گرفت. مراکز تصمیم‌ساز آمریکا سعی کردند برای پر کردن خلأ بیگانه‌هراسی و محاصره اندیشی، خطر اسلام را جانشین خطر کمونیسم کنند. از این رو و در فاز جدید، راهبرد اسلام‌هراسی را از مجاری صرف تبلیغاتی خارج کرده، به آن زیرساخت به اصطلاح علمی - فرهنگی دادند (مامی، ۱۳۸۹: ۱۷).

۴-۳. حادثه یازده سپتامبر

حادثه ۱۱ سپتامبر و پررنگ شدن موضوع شیوه‌های تقابل با اسلام و مسلمانان در کشورهای غربی و جهان به عنوان موضوعات امنیتی داخلی و بین‌الملل، جنگ سرد جدیدی را با تمرکز بر مباحث فرهنگی و هویتی شکل داد که می‌توان از آن به عنوان «جنگ سرد جدید فرهنگی» تعبیر کرد که دامن زدن به موج اسلام‌هراسی را رقم زد (دهشیری، ۱۳۹۲: ۸). رسانه‌های غربی پس از یازده سپتامبر، شخصیت مسلمانان را عمدتاً به صورت خشک مقدس، متنفر از یهود و مسیحیت و تروریست و زنان عرب را هم به صورت رقص، جادوگر، جنس زبون و ذلیل نشان می‌دهند (قاسمی، ۱۳۹۰: ۱۰۵).

۴-۴. ناکامی آمریکا در افغانستان و عراق

در پی ناکامی آمریکا در افغانستان و عراق و شکست طرح «خاورمیانه بزرگ» که در واقع شکست رویکرد سخت‌افزاری در راهبرد اسلام‌هراسی بود، موج شدیدتری پدیدار شد. این موج با پیروزی اسلام‌گرایان و به قدرت رسیدن آنها در برخی کشورهای اسلامی و به‌ویژه پیروزی

حزب الله در جنگ ۳۳ روزه با رژیم صهیونیستی و جنگ ۲۲ روزه غزه همراه و تشدید شد. رسانه‌های غربی از تاکتیک‌هایی همچون توهم‌سازی، تمسخر، تحقیر و تحریف علیه مقدسات اسلامی، آموزه‌های دینی و مسلمانان، بهره گرفتند.

۴-۵. ظهور داعش

گروه تروریستی داعش یکی از رادیکال‌ترین گروه‌های اسلام‌گرا در غرب آسیا است که به لحاظ اعتقادی معتقد به سلفیسم تکفیری است (Hashim, 2015: 1). هدف اصلی در تفکر سلفی تکفیری، پاکسازی دین از تفکرات شرک‌آمیز است. به‌زعم سلفی‌ها این تفکرات با گذشت زمان وارد اسلام شده و اسباب تحریف شریعت الهی را فراهم کرده‌اند. لازمه زدودن شرک از پیکر اسلام بازگشت به اصل توحید است؛ آن‌گونه که این اصل از سوی رسول خدا و در قرآن کریم مطرح شده است. از نظر سلفی‌ها مصادیق بارز شرک اکبر عبارتند از: «پرستش‌بت‌ها و مقدس شمردن بعضی انسان‌ها و قبورشان». آن‌ها به‌خصوص شیعیان را به‌واسطه آنچه آن را احترام بیش از حد و حصر این قوم به اهل بیت رسول خدا می‌پندارند مشرک، مرتد، و از دین برگشته می‌دانند (Bunzel, 2015: 8).

۴-۶. تقویت احزاب راست افراطی در اروپا

در سال‌های اخیر، قاره اروپا شاهد رشد جریان راست افراطی در سطوح مختلف بوده است. این پدیده به‌همراه خود موج بزرگی از تشدید اسلام‌هراسی در غرب را به راه انداخته است. «ردگرین» در کتاب راست افراطی به این موضوع اشاره می‌کند که راست افراطی در کشورهای اروپایی به‌شدت در حال تقویت است (Rydgren, 2018). راوندال در مقاله خود به افزایش رادیکالیسم توسط راست افراطی در اروپای غربی اشاره دارد (Ravndal, 2017). همچنین، هاینورث از مؤفقت‌های مختلف احزاب راست افراطی یاد کرده و این احزاب را به‌عنوان مقاوم‌ترین عناصر قرن بیستم دانسته است (Hainworth, 2008).

مهم‌ترین مؤلفه‌های جریان راست افراطی عبارتند از: «ملی‌گرایی افراطی، مین‌پرستی، رفاه‌طلبانه، ضدیت با مهاجران و به‌ویژه مسلمانان، حمایت از نژادپرستی، ضدفردگرایی، ضد مساوات‌طلبی، ضدیکپارچگی اتحادیه اروپا، بیگانه‌ستیزی و ضدجهانی شدن (دهشیری و قاسمی، ۱۳۹۶: ۵۱).

۴-۷. شکل‌گیری و ظهور مجدد طالبان

طالبانیزم به اندیشه و تفکری اطلاق می‌شود که با ظهور جنبشی به‌نام طالبان در پائیز ۱۹۹۴ میلادی شکل گرفت (عارفی: ۱۳۷۸: ۲۳). با سقوط حکومت طالبان در سال ۲۰۰۱ م حضور این گروه در عرصه قدرت افغانستان کم‌رنگ شد، ولی طالبان با گذشت زمان ضمن تقویت مواضع خود به‌عنوان نیرومندترین بازیگر اپوزیسیون در این کشور ظهور کرد. با توجه به قدرت‌یابی مجدد این گروه، در حال حاضر (۲۰۲۱) به نظر می‌رسد که شرایط و مقتضیات زمان، ذهن و ضمیر طالبان را عوض نکرده و آنچه که تغییر یافته شیوه‌های سیاسی و تبلیغاتی طالبان است که اندکی مهارت دیپلماسی را فراگرفته و خود را با شرایط موجود همسو کرده است (محمودی، ۱۳۹۹: ۳۲۱).

دستورهای سخت‌گیرانه و واپس‌گرایانه طالبان در دوره اول حکمرانی خود در افغانستان از قبیل تحریم تلویزیون و عکس، تحریم کوتاه کردن موی سر و تراشیدن ریش، ممنوعیت تحصیل دختران و بانوان و دشمنی شدید با اهل تشیع، واقعیت‌های انکارناپذیری هستند که بر وجهه اسلام در نزد غرب تأثیر منفی گذاشته است (حسینی، ۱۳۷۹: ۲۵۶-۲۵۳). چنانچه این رویکردها در دوره دوم حکمرانی طالبان در افغانستان که از سال ۲۰۲۱ شروع شده است، ادامه یابد، بر تشدید اسلام‌هراسی در اروپا تأثیرگذار خواهد بود.

۴-۸- تحولات دهه اخیر در منطقه غرب آسیا

جنگ‌های پی‌درپی در برخی کشورهای عربی موجب افزایش شدید خشونت و جنگ‌های فرقه‌ای و مذهبی، اوج‌گیری افراطی‌گری، کشته شدن بیش از نیم‌میلیون نفر و آوارگی ده‌ها میلیون نفر از شهروندان کشورهای مختلف عربی (ایزدی و اکبری، ۱۳۹۵: ۴۶) و افزایش موج مهاجرت شد. در پی بحران مهاجرت در سال ۲۰۱۵ حدود یک میلیون مسلمان راهی اروپا شدند که با واکنش افراط‌گرایان اروپایی مواجه شدند. بحرانی که در حوزه مهاجرت در سال ۲۰۱۵ اتحادیه اروپا با آن مواجه شد، نشان داد حساسیت احزاب تندرو و افراطی در کشورهای اروپایی در قبال افزایش جمعیت مسلمانان اروپا افزایش یافته و در قالب «تشدید اسلام‌هراسی» نمایان شده است (سیفی و پورحسن، ۱۳۹۵: ۱۸۴).

۵- بازنمایی و پوشش خبری رسانه‌ها از اسلام و مسلمانان در جوامع اروپایی

محققان متعددی بازنمایی مسلمانان و اسلام را در رسانه‌های مختلف و در زمینه‌های مختلف ژئوپلیتیک بررسی کرده‌اند. بیشتر این محققان معتقدند بازنمایی رسانه‌های غربی از مسلمانان و اسلام به گونه‌ای منفی بوده است (Ahmed and Matthes, 2017).

به نظر می‌رسد که پویایی مرکزی این بازنمایی‌ها حول محور امنیت‌سازی می‌چرخد، و اسلام را به‌عنوان یک دین خشونت‌آمیز به تصویر می‌کشد (Ibid: 219) که ذاتاً با تروریسم و یا موارد دیگر مرتبط است و مسلمانان را به‌عنوان یک «دیگری» تمایزناپذیر برای فرهنگ غرب معرفی می‌کند (Sunar, 2017).

سامایی و مالمیر، بر این نکته تأکید می‌کنند که چگونه مسلمانان در رسانه‌های غربی با خشونت مرتبط هستند و به‌عنوان «اسلام‌گرایان رادیکال و مبارزان اسلامی» به تصویر کشیده می‌شوند (Samaie and Malmir, 2017: 70). در همین راستا، یافته‌های نیکرسون در نمایش رسانه‌های ایالات متحده از رویدادهای تروریستی در فرانسه و ترکیه تأیید می‌کند که «قالب رسانه‌های خبری از تصاویر مغرضانه و منفی استفاده می‌کند. به گونه‌ای که تعصبات فعلی علیه مسلمانان را تقویت می‌کند، حتی زمانی که مسلمانان خودشان قربانیان هستند» (Nickerson's, 2019: 547).

مطالعات مختلف همچنین تأکید کرده‌اند که رسانه‌ها هنگام گزارش در مورد اقدامات تروریستی انجام شده توسط مسلمانان به‌طور یکپارچه از عباراتی مانند «بنیادگرایی اسلامی»، «افراط‌گرایی اسلامی» و «رادیکالیسم اسلامی» استفاده می‌کنند (Corbin, 2017). در حالی که هنگام گزارش اقدامات تروریستی انجام شده توسط غیرمسلمانان، به جای صحبت در مورد «تروریسم داخلی» تمایل دارند توصیف‌های محتاطانه‌تری مانند «نفرت جنایتکارانه^۱» را انتخاب کنند (Marusek, 2018).

از طرف دیگر، همانطور که «آلن» بیان می‌کند، به نظر می‌رسد رسانه‌ها غیریت را تقویت می‌کنند و اسلام را «عمیقاً متفاوت» گزارش می‌کنند (Allen, 2010). در این راستا، «بیکر و همکارانش» با مطالعه روزنامه‌های بریتانیا دریافته‌اند که مسلمانان از طریق تأکید بر همسانی آنها با یکدیگر و «تفاوت آنها با غرب» به تصویر کشیده می‌شوند (Baker et al, 2013: 255).

^۱. Crim hate

برای آزمایش این یافته‌ها، «بلیچ و ون» در وین به‌طور مقایسه‌ای بررسی کردند که مسلمانان نسبت به سایر گروه‌های مذهبی در رسانه‌های ایالات متحده منفی‌تر نشان داده می‌شوند (Bleich and van der Veen, 2018). در نتیجه، نه تنها اکثر مطالعات موافق هستند که هم اسلام و هم مسلمانان به‌صورت منفی طراحی شده‌اند، بلکه بیشتر آنها به زبان ژورنالیستی نامناسبی اشاره می‌کنند که برای توصیف اسلام و مسلمانان استفاده می‌شود (Younes et al, 2020; Ragozina, 2020; Ewart et al, 2018).

«بوو و همکاران» (۲۰۱۵)، با مشاهده داستان‌هایی درباره مسلمانان جمع‌آوری شده از روزنامه‌های پرتیراژ در ایالات متحده، ثابت کردند که اکثر داستان‌ها دارای قالب‌های خنثی هستند، در حالی که تقریباً ۲۴ درصد دارای قالب‌های منفی و ۴ درصد حاوی چارچوب‌های مثبت هستند (Bowe et al, 2015: 51). در همین راستا، مونیک این ایده رایج را که همه رسانه‌ها، مسلمانان را نادرست معرفی می‌کنند، به چالش می‌کشد، و به‌عنوان نمونه رسانه‌های گلاسکو^۱ را نشان می‌دهد، جایی که روزنامه‌نگاران، بازنمایی متنوعی از مسلمانان ارائه می‌کنند و با منابع مختلف مسلمان درگیر می‌شوند (Munnik, 2017). «بلیچ و همکارانش» (۲۰۱۸)، در تحلیل خود از روزنامه‌های بریتانیا، آمریکا، کانادا، و استرالیا بین سال‌های ۱۹۹۶ و ۲۰۱۶، خاطرنشان می‌کنند که وقتی رسانه‌ها در مورد فداکاری در اسلام گزارش می‌دهند، تصویر متعادل‌تری از مسلمانان به نمایش می‌گذارند (Bleich et al, 2018).

آثار دیگر، همبستگی مثبتی بین ایدئولوژی سیاسی رسانه‌ها و بازنمایی آن‌ها از مسلمانان پیدا می‌کنند: به‌عنوان مثال، «غوری و اومبر» (۲۰۱۹) نشان می‌دهد که در استرالیا، رسانه‌های چپ‌گرایش دارند اسلام را مثبت‌تر به تصویر بکشند، در حالی که رسانه‌های محافظه‌کار آن را به‌عنوان «دیگری^۲» و «سکولاریزه کردن^۳» تعریف می‌کنند (Ghauri and Umber, 2019).

در رسانه‌ها، اخبار و تحولات مربوط به خشونت و ترور در ارتباط با کنش سوژه‌ها در جهان اسلام و ایران ارزش بالایی دارند. در واقع، در مقایسه با گذشته تعداد معدودی از خبرهای مهم‌تر به نحوی مربوط به مسلمانان نیستند، در حالی که تعداد بسیار معدودی از خبرهای مربوط به مسلمانان در سال‌های اخیر درباره چیزی غیر از «جنگ علیه ترور» بوده‌اند (Richardson,

¹. Glasgow's media

². othering

³. Securitization

1) (Poole and 2006: 1). نگارندگان کتاب «مسلمانان و رسانه‌های خبری» معتقدند «پس از حملات ویرانگر ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ علیه آمریکا، مسلمانان عموماً در تصویرسازی‌های رسانه‌ای، جایی را اشغال کرده‌اند که پیش از آن کمونیست‌ها اشغال کرده بودند. در حالی که دشمنان دوران جنگ سرد، به دوستانی جدید در سازمان‌های مهم غربی همچون ناتو تبدیل شده‌اند (Ibid: 117).

به اعتقاد کریم، صفت «اسلامی» اغلب به وسیله خبرنگاران برای توصیف فعالیت‌های تروریست‌ها به نحوی استفاده می‌شود که برای اشاره به اقدامات مشابه که توسط پیروان دیگر ادیان مخصوصاً مسیحیان و یهودیان انجام می‌شود، غیرقابل تصور است (کریم: ۱۳۸۳: ۸۱). تیتراهایی همچون «ردپای گروه تروریست مسلمان در آمریکا»، «اسلام در برابر غرب»، «شمشیر اسلام»، «وجه تاریخ اسلام»، «تندروهای مذهبی» و «ریشه‌های خشم مسلمانان» در نشریاتی مانند «نیویورک تایمز»، «نیویورکر»، «تایم» و... برجسته هستند (همان: ۸۰). نظرسنجی‌های مختلف نشان می‌دهد تلقی غربی‌ها از اسلام و مسلمانان شدیداً از آخرین عناوین مهم خبری رسانه‌ها به‌ویژه تروریسم متأثر است (جرجیس، ۱۳۸۶: ۱۰۱). تصویر غالب «مسلمانان خشن»، فقط در روزنامه‌ها و تلویزیون بازتولید نشده است، بلکه به‌عنوان بازنمایی «دیگران مسلمان» در فرهنگ پاپ، هنر، موسیقی، ادبیات، کتاب‌های درسی مدارس، گفتمان عامه و به اشکال مختلف بازی‌های کامپیوتری تولید شده است (بیچرانلو، ۱۳۸۸: ۱۲۰).

از مهمترین عوامل شکل‌دهنده افکار عمومی علیه مسلمانان در آمریکا تبلیغات گسترده رسانه‌ای است که همواره مسلمانان را به‌عنوان عامل بی‌نظمی، خشونت، ترور و برخوردهای متحجرانه معرفی کرده است و به‌نوعی مردم را به جنگ علیه مسلمانان تشویق می‌کند. در واقع ۱۱ سپتامبر نقش رمزگشایی از همه معانی ساخته شده علیه مسلمانان را داشت و به‌نوعی تداعی معانی و تبدیل کردن شک و تردیدها به یک باور نهادینه در افکار عمومی غرب شد که پیام اصلی آن عبارت بود از اینکه مسلمانان واقعاً مظهر خشونت و شرارت هستند... از طرفی چهره‌سازی وحشت از مسلمانان دو کارکرد اساسی دیگر داشت. کارکرد اول جلوگیری از توسعه تشرف به اسلام در غرب و کارکرد دوم آن فروریختن مسلمانان از درون بود. در واقع این گونه تبلیغات به‌نوعی جنگ روانی علیه مسلمانان حساب می‌شود (طاهری‌موسوی، ۱۳۸۶: ۷۶-۷۵).

اسلام‌هراسی در طول و پس از انتخاب اوباما در آمریکا با شدت بیشتری ظاهر می‌شود. در گزارشی با عنوان «فعالیت‌های ضد‌مسلمانان در ایالات متحده: خشونت، تهدید و تبعیض در سطح محلی» حدود ۷۵۷ رویداد ضد‌مسلمانان در سراسر ایالات متحده از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸

ردیابی شده است. داده‌های گزارش بر اساس پنج دسته جمع‌آوری و طبقه‌بندی شده است: (۱) قوانین ضداسلام، (۲) مخالفت با اسکان پناهندگان، (۳) مخالفت با مساجد، قبرستان‌ها و مدارس مسلمانان، و (۴) اقدامات ضداسلامی و اظهارات مقامات منتخب و انتصابی، و (۵) گزارش‌های رسانه‌ای از خشونت و جنایات ضدمسلمانان (McKenzie, 2018). نویسنده گزارش، رابرت مک‌کنزی، عضو ارشد در اندیشکده آمریکای نوین نتیجه‌گیری کرد: «با نگاهی به آمار، واضح است که افزایش این حوادث به چرخه انتخابات مرتبط است که نشان‌دهنده لفاظی‌های سیاسی است». چهار مقوله از پنج مقوله در آثار مک‌کنزی ابزاری برای هدایت خشم و ترس به یک استراتژی انتخاباتی و کسب درآمد از آن به آرای راست‌افراطی حزب جمهوری‌خواه هستند. مسلمانان و اسلام در مبارزات انتخاباتی توسط سیاست‌مداران راست‌افراطی به‌عنوان طبل تولید صدا به کار گرفته می‌شوند تا تعداد زیادی از رای‌دهندگان را برای حفظ کرسی‌های قدرت خود و نه چیز دیگر بیرون آورند (Ibid). انتخابات پارلمانی اتحادیه اروپا در مارس ۲۰۱۹ صحنه سیاسی را در کشورهای غربی تغییر داد. اروپا در کنار شعارهای ضد مهاجرتی، و ضدپناهندگی رنگ و بویی ضدمسلمانان به خود گرفت و اغلب به موضوع اصلی کمپین‌های احزاب راست‌افراطی تبدیل شد.

۶. پیامدهای تشدید اسلام‌هراسی بر مسلمانان در جوامع اروپایی

ظهور پدیده اسلام‌هراسی و در نهایت تشدید اسلام‌ستیزی در اروپا پیامدهایی را برای مسلمانان در جوامع اروپایی داشته است که در ادامه به برخی از مهمترین آنها اشاره می‌شود.

۶-۱. احساسات منفی و آزار و اذیت مسلمانان در جوامع اروپایی

بمباران یک سویه، پیاپی و روزانه افکار عمومی با سیل عبارت‌های نوشتاری و الکترونیکی و عدم وجود امکانات مشابه و فرصت یکسان برای مهاجرین و مسلمانان جهت پاسخگویی و تنویر افکار عمومی و عدم شناخت و معرفی دین اسلام و تفاوت‌های میان مسلمانان، موجب اثرگذاری جدی در افکار عمومی مردم اروپا شده است. برخی از عبارات مانند «تروریست‌های مسلمان»، «تهدید هویت ملی» و «مسلمانان مجرم» و... تکرار آن در رسانه‌ها موجب تقویت این مفاهیم در اذهان و افکار عمومی شده و به مرور اذهان همه درمورد مسلمانان در جامعه اروپا منفی می‌شود. در مرحله بعد، پس از شکل‌گیری ذهنیت منفی در اثر انتشار منظم اخبار منفی، سوءظن و بی‌اعتمادی گسترده نسبت به مسلمانان در جامعه اروپا پدیدار می‌شود. وقتی

سوءظن به مسلمانان در جامعه شکل می‌گیرد، طبعاً ترس از مسلمانان پدیدار می‌شود و افزایش می‌یابد. وقتی ترس و نفرت از مسلمانان در جامعه گسترش می‌یابد، زمینه برای اقدامات خصمانه و آزار و اذیت آماده می‌شود.

در این زمینه می‌توان به برخی از تعرض‌ها علیه اماکن مذهبی و عبادی مسلمانان در فرانسه همچون تبعیض، اهانت و تعرض و تخریب اماکن مقدس، اشاره کرد. آسیب رساندن به قبرستان متعلق به مسلمانان در شهر لیل (آوریل ۲۰۰۲)، تلاش برای آتش زدن مسجدی در شهر لیون (دسامبر ۲۰۰۲)، آسیب رساندن به قبرستان متعلق به نظامیان مسلمان در هوت رین (آوریل ۲۰۰۳)، آتش زدن مسجدی در شهر آنسی (مارس ۲۰۰۴) و همچنین تلاش و مبادرت به آتش زدن ساختمان شورای منطقه‌ای مسلمانان در شهر استراسبورگ (ژانویه ۲۰۰۵) از جمله تعرض‌ها به مسلمانان در فرانسه است (Mashuri and Zaduqisti, 2019: 3).

در سوئد در سال ۲۰۱۶، ۴۳۹ مورد خشونت با انگیزه‌های اسلام‌هراسی ثبت شده است. در سال ۲۰۱۷، حدود ۵۴۶ حمله ضد‌مسلمانان در اسپانیا رخ داد. خشونت‌ها علیه مسلمانان و حملات به مساجد در لندن تقریباً دو برابر شده است. تنها در لهستان ۶۶۴ مورد خشونت ناشی ضد‌مسلمانان از ژانویه تا اکتبر ۲۰۱۷ انجام شده است. ۱۴ درصد از مسلمانان نروژ مورد حملات لفظی یا فیزیکی قرار گرفتند و ۲۵ درصد از مسلمانان ساکن مالت مورد آزار و اذیت قرار گرفتند. ۶۰ درصد معلمان مسلمان فکر می‌کنند که مورد تبعیض قرار می‌گیرند. علاوه بر مسلمانان، پناهندگان نیز در معرض حملات و تبعیض قرار دارند. به طور متوسط روزانه ۵۲ حمله علیه پناهجویان انجام می‌شود. افراط‌گرایان راست افراطی حتی به مقاماتی که به پناهندگان کمک می‌کنند حمله می‌کنند (Bayraki, & Hafez, 2017: 7-8). در آلمان در سال ۲۰۱۹، ۸۷۱ مورد خشونت علیه مسلمانان به پلیس گزارش شد. ۵۸ مورد از آنها جرایم علیه اماکن مذهبی مسلمانان بود و در ۴۶ مورد، مسلمانان توسط نژادپرستان ضد‌مسلمان مورد آسیب قرار گرفتند (Bayraki & Hafez, 2019: 18).

در ۱۸ اکتبر ۲۰۱۹، رسانه‌های فرانسه گزارش دادند که دو زن، دو زن دیگر را که روسری‌های اسلامی بر سر داشتند، چاقو زدند و سعی کردند نقاب آنها را در نزدیکی برج ایفل درآورند. این زنان به تجاوز و توهین‌های نژادپرستانه متهم شدند (Ibid).

نظارت ملی علیه اسلام‌هراسی در فرانسه^۱ فاش کرد که حملات علیه مسلمانان در این کشور اروپایی در سال ۲۰۲۰ به طرز نگران‌کننده‌ای افزایش یافته و نسبت به سال ۲۰۱۹، ۵۳٪ افزایش یافته است. به گفته عبدالله ذکری^۲، رئیس این مرکز، در سال ۲۰۲۰، ۲۳۵ مورد حمله به مسلمانان در فرانسه رخ داد که در مقایسه با ۱۵۴ مورد در سال ۲۰۱۹، افزایش ۵۳ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین حملات به مساجد ۳۵ درصد افزایش یافته است. ذکری با بیان اینکه در سال ۲۰۱۹، ۷۰ نامه تهدیدآمیز به مقرر شورای عبادت مسلمانان فرانسه (CFCM) یا مدیران آن ارسال شد، نسبت به انتشار اکاذیب در مورد اسلام و مسلمانان و همچنین ایمیل‌هایی که نفرت علیه مسلمانان را تحریک می‌کند، هشدار داد (dailysabah, 2020).

۶-۲. اعمال محدودیت بر رفتار و عمل به اعتقادات دینی مسلمانان در جوامع اروپایی

امروزه وجود و تشدید اسلام‌هراسی در اروپا به ایجاد محدودیت بر رفتار و عمل به اعتقادات دینی مسلمانان در جوامع اروپایی منجر شده است. در ۱۱ آوریل ۲۰۱۱ بر اساس فرمان فرانسوا فیون، نخست‌وزیر فرانسه، زنان از پوشیدن نقاب در هر مکان عمومی منع شده‌اند. در ۱۱ جولای ۲۰۱۴ دادگاه حقوق بشر اروپا ممنوعیت برقع در فرانسه را تایید کرد. قضات می‌گویند حفظ یک ایده خاص از «زندگی مشترک»، «هدف قانونی» مقامات فرانسوی است. در ۲۲ مه ۲۰۱۵ دولت هلند ممنوعیت نسبی پوشش اسلامی صورت در وسایل نقلیه عمومی و مناطق عمومی را تصویب کرد. این ممنوعیت برای پوشیدن برقع یا نقاب در خیابان اعمال نمی‌شود، مگر در مواردی که دلایل امنیتی خاصی وجود داشته باشد. در ۶ دسامبر ۲۰۱۶ آنگلا مرکل، صدراعظم آلمان، ممنوعیت جزئی برقع و نقاب را تایید کرد. او گفت: «حجاب کامل صورت، نامناسب است و باید هر جا که از نظر قانونی امکان دارد ممنوع شود» (Weaver, 2017).

در ۳۰ ژانویه ۲۰۱۷ ائتلاف حاکم اتریش با ممنوعیت حجاب تمام صورت مانند برقع و نقاب در دادگاه‌ها و مدارس موافقت کرد. در ۱۴ مارس ۲۰۱۷ دادگاه دادگستری اروپا در اولین تصمیم خود در مورد مسئله روسری حکم می‌دهد که کارفرمایان می‌توانند کارکنان را از پوشیدن نمادهای مذهبی قابل مشاهده منع کنند. اما دادگاه همچنین حکم می‌دهد که اگر شرکت

¹. National Observatory Against Islamophobia

². Abdallah Zekri

سیاست منع نمادهای مذهبی نداشته باشد، مشتریان نمی‌توانند به سادگی از کارگران بخواهند روسری را بردارند. در ۳۱ مه ۲۰۱۸ پارلمان دانمارک به ممنوعیت پوشاندن لباس‌های صورت از جمله نقاب یا برقع رای داد. این لایحه توسط ائتلاف راست میانه حاکم ارائه شده است (Ibid). مجلس سنای فرانسه در اکتبر ۲۰۱۹ لایحه پیشنهادی جریان راست افراطی را تصویب کرد که بر اساس آن دانش آموزان مجببه باید هنگام بیرون رفتن از مدرسه حجاب خود را بردارند (Al-Othaimenf, 2020: 51).

یکی دیگر از موضوعات و موانعی که مسلمانان در اروپا در انجام و عمل به اعتقادات دینی خود با آن مواجه هستند، اعمال محدودیت‌ها بر امامان و رهبران مذهبی است. دولت‌های دانمارک و هلند، هم‌اکنون، رهبران مذهبی را ملزم به ارائه و اثبات کارایی خود مبنی بر این که آنان آموزش‌های لازم را در امور دینی گذرانده‌اند، می‌کنند. برخی کشورهای اروپایی همچون آلمان، هلند و کشورهای اسکاندیناوی ترجیح می‌دهند رهبران مذهبی را از کشور ترکیه سکولار دعوت به کار کنند که به‌زعم این کشورها این امامان، دارای دیدگاه معتدل و مدرن هستند (Peter, 2018: 71). نمودار ذیل که توسط مؤسسه تحقیقات پیو ارائه شده است سیر صعودی محدودیت‌های مذهبی (توسط دولت‌ها و افراد خصوصی یا گروه‌های اجتماعی) را از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷ تجزیه و تحلیل می‌کند. این گزارش انواع محدودیت‌های دولتی و خصومت‌های اجتماعی را در هشت دسته مختلف در مقیاسی از صفر تا ۱۰ دسته‌بندی می‌کند (Diamant, 2019).

By a number of measures, restrictions on religion have increased substantially in Europe in the past decade

Source: Pew Research Center analysis of external data. See Methodology for details. "A Closer Look at How Religious Restrictions Have Risen Around the World"

۳-۶. سیاست‌های مهاجرتی دولت‌های اروپایی و تشدید اعمال فشار بر مهاجران مسلمان

بر اثر تبلیغات سوئی که علیه اسلام و مسلمانان در اروپا توسط برخی رسانه‌ها و گروه‌ها صورت گرفته، این تصور ایجاد شده که اگر چه همه مسلمانان تروریست نیستند اما اکثر تروریست‌ها مسلمان هستند. در فرانسه در تابستان سال ۲۰۱۸ به صدها امام جماعت، زنان مسلمان و مساجد توسط گروه راست افراطی (AFO) حمله فیزیکی انجام گرفت (Bayraki, & Hafez, 2019). دولت فرانسه در ماه مارس سال ۲۰۱۹ اعلام کرد که «مرکز الزهرا»، «فدراسیون شیعیان فرانسه»، «حزب ضدصهیونیستی» و «شبکه ماریان» تعطیل هستند. وزیر کشور فرانسه این چهار مرکز را به تلاش برای مشروعیت بخشیدن به آنچه «جهاد مسلحانه» نامیده می‌شود متهم کرده است (Mcelroy, 2020).

در اتریش، دفتر مستندسازی اسلام‌هراسی و نژادپرستی ضدمسلمانان در گزارش خود برای سال ۲۰۱۸ حدود ۷۴ درصد افزایش اقدامات مستند شده علیه مسلمانان را ثبت کرده است. در بریتانیا، موارد خرابکاری در مکان‌های عبادت نیز افزایش قابل توجهی (۵۰ درصد) را در سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۸ نسبت به سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۶ ثبت شده است. در هلند، آژانس‌های ضدتبعیض (ADVs) اعلام کردند که ۹۱ درصد از مجموع ۱۵۱ مورد تبعیض مذهبی گزارش شده به پلیس مربوط به مسلمانان است. آژانس‌های ضدتبعیض، ۳۰۴ گزارش از تبعیض مذهبی دریافت کردند که دو سوم آنها علیه مسلمانان بود (Ibid).

۴-۶. سیاست‌های دولت‌های اروپایی در مقابله با تروریسم و افراط‌گرایی و تشدید اعمال فشار بر مسلمانان

جیران توینی سردبیر روزنامه النهار یکی از کسانی است که پیامدهای اسلام‌هراسی را بررسی کرده است. وی می‌گوید: «پیامدهای حوادث تروریستی توسط مسلمانان تندرو بر اقلیت مسلمانان در کشورهای غربی را می‌توان در چهار مورد خلاصه کرد:

- ۱- ارائه چهره خشن و غیر واقعی از مسلمانان؛
- ۲- کسب بهانه‌ای برای افزایش فشار بر مسلمانان و جلوگیری از فعالیت گروه‌های مسلمان در کشورهای اروپایی؛
- ۳- محدود کردن حقوق اقلیت‌های مسلمان و افزایش کنترل مسلمانان؛

۴- به دست آوردن بهانه لازم برای افزایش فشار علیه گروه‌های جهادی و مقاومت واقعی» (Cordesman, 2017: 4).

تحت تأثیر سیاست‌های دولت‌های اروپایی در بازنمایی منفی از اسلام، در دهه گذشته در نروژ، شاهد بدترین قتل عام این کشور در زمان صلح و همچنین تلاش برای جنایت تروریستی بوده‌ایم. در ۲۲ ژوئیه ۲۰۱۱، ترس از اسلامی شدن در اروپا یکی از چندین انگیزه ایدئولوژیک پشت بمب‌گذاری آندرس برینگ برویک در محله دولتی در اسلو و تیراندازی به جوانان در جزیره اوتویا بود. حملات تروریستی برنتون تارانت به دو مسجد در کرایست چرچ^۱ نیوزلند در مارس ۲۰۱۹ از اقدامات تروریستی برویک الهام گرفته شد، در حالی که حمله فیلیپ منشائوس به مسجدی در باروم در اوت همان سال به نوبه خود الهام گرفته از حملات کرایست چرچ بود. در هر سه مورد، افکار ضدمسلمانی یکی از چندین انگیزه این حملات بود (Fangen, 2021).

از جمله زمینه‌های دشمنی با اسلام در کشورهای اروپایی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

(۱) تبعیض در دادرسی: تبعیض در سطوح مختلف دولتی از جمله تبعیض در دادرسی بیشتر به شکلی مشابه تحریم بروز می‌کند. در واقع شهروندان مسلمان از امتیازهایی که شهروندان دیگر بهره‌مند هستند، محروم می‌شوند (Lambert & Mazer, 2011: 135).

(۲) تبعیض در اشتغال: بر اساس مطالعات انجام شده در انگلستان افراد دارای نام‌های اسلامی در مقایسه با افراد دارای نام‌های فرانسوی و با قابلیت‌های مشابه برای استخدام در یک شغل، سه برابر کمتر پاسخ مثبت می‌شوند (شیرغلامی، ۱۳۸۸: ۴۰۶).

(۳) غصب و آسیب به اموال و سرزمین مسلمانان: مانند حمله به افغانستان توسط ایالات متحده و کشورهای اروپایی یا ارائه کمک‌های مشخص و محدود به مسلمانان که به اعتقاد عده‌ای برای کنترل و محدود کردن آنها انجام می‌شود (Lambert & Mazer, 2011: 7).

(۴) قوانین تبعیض‌آمیز و سخت‌گیرانه: مانند قانونی که در سال ۲۰۰۴ برای افزایش دستگیری مظنونان به تروریسم تصویب شد. البته تحول در سیاست‌ها به شکل کنونی نه تنها فایده‌ای نداشته بلکه سیاست‌های کلان اجرایی در خصوص مسلمانان، عده‌ای از آنها را انتقام‌جو کرده است (Yurdakul & Korteweg, 2013: 204). با نگاه اجمالی به مجموعه قوانین کشورهای اروپایی سه نکته در تمام آنها دیده می‌شود:

^۱. Christchurch

چند برابر کردن مراحل آزمون پرونده مهاجرتی به منظور رد درخواست‌ها پیش از بررسی نهایی، مانع‌تراشی و عدم‌دریافت فوری پرونده در مرکز پلیس به منظور محدود کردن تعداد درخواست‌ها، افزایش تعداد رد درخواست‌ها به‌منظور ایجاد مانع روانی برای متقاضیان پناهندگی.

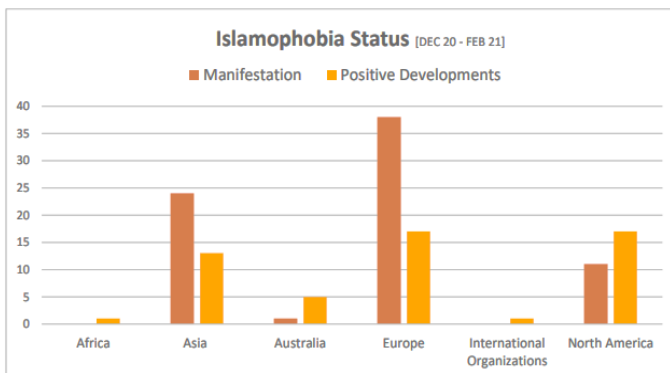
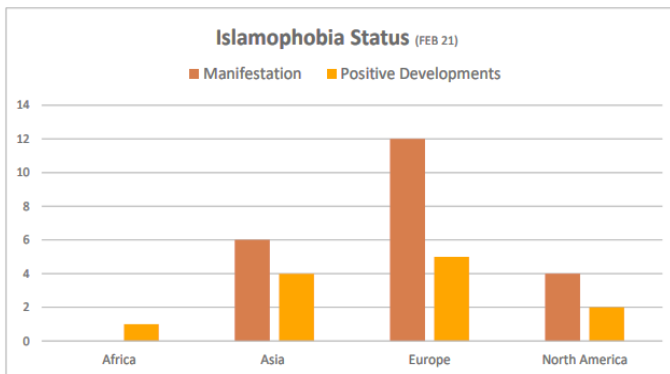
(۵) اقدام‌های پلیس و نیروهای امنیتی: در سال‌های اخیر به‌دنبال تصویب قوانین مختلف برای مبارزه با تروریسم، سخت‌گیری نیروهای امنیتی درخصوص مسلمانان افزایش یافته است. در برخورد نیروهای امنیتی برای جستجوی افراد مظنون به اعمال تروریستی اغلب مسلمانان مورد اتهام قرار می‌گیرند و این امر موجب دستگیری‌های گسترده در میان مسلمانان شده است. در حالی که اغلب پس از بازپرسی مشخص می‌شود که بیشتر افراد دستگیر شده بی‌گناه بوده و به اشتباه در مظان اتهام قرار گرفته‌اند. علاوه بر تعداد دستگیری‌ها، مدت زمان دستگیری افراد نیز افزایش داشته است. مدت بازداشت بدون مدرک از ۱۴ روز به ۲۸ روز افزایش یافته و این مسئله موجب اختلال در زندگی روزمره شهروندان مسلمان شده است (درخشه و حسینی‌فایق، ۱۳۹۱: ۱۵۹-۱۵۵). سازمان همکاری اسلامی^۱ (مرکز رصد اسلام‌هراسی) در گزارشی وضعیت اسلام‌هراسی، موارد تبعیض، خشونت، حجاب‌ستیزی و تخریب مساجد در قاره‌های مختلف در فوریه ۲۰۲۱ را به‌شکل نمودارهای زیر نشان داده است که حاکی از روند تصاعدی اسلام‌هراسی در اروپا در مقایسه با سایر قاره‌هاست.

^۱. Organisation of Islamic Cooperation

OIC Islamophobia Observatory

Issue: February 2021

(Organisation of Islamic Cooperation, February 2021)

۵-۶. افزایش گرایش به اسلام در اروپا

علاوه بر افزایش جمعیت مسلمانان در اروپا به واسطه زاد و ولد و مهاجرت، رشد اقبال به اسلام در میان جمعیت بومی اروپا، برای سیاست‌مداران اروپایی و کلیساها نگران کننده است. بنابراین، یکی از کارکردهای مهم ترویج اسلام‌هراسی در جوامع اروپایی مقابله با موج فزاینده گرایش به دین اسلام است. به عبارتی یکی از عوامل رشد اسلام‌هراسی و اسلام‌ستیزی در غرب، رویکرد تصاعدی اندیشمندان و غیرمسلمانان به اسلام است. در حالی که موج مسلمان شدن مردم اروپا روند تصاعدی یافته است، کارشناسان این قاره در جستجوی راز این گرایش جدید هستند. در سال‌های گذشته غرب در پی این بوده است که علل گرایش به اسلام و برخی ادیان و مذاهب را

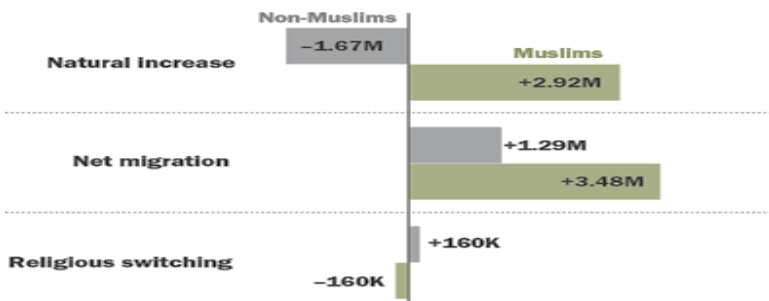

کشف کند. برای اندیشمندان غربی روی آوردن به اسلام در محلات فقیرنشین توجیه داشته، اما آنها دلیلی برای روی آوردن شهروندان متمکن خود به اسلام نیافته‌اند. زیرا از نظر آنها روی آوردن به اسلام در بسیاری از جوامع به دلیل فقر مالی یا فقر آگاهی بوده است؛ ولی جذابیت اسلام برای یک شهروند متمکن چیست؟ به نظر آنها یکی از زمینه‌های گسترش اسلام در میان شهروندان اروپایی، امکان ازدواج با شهروندان اروپایی است که سپس به تغییر دین زوج یا زوجة منجر می‌شود. اما مقامات امنیتی اروپایی معتقدند مسلمانان که در شهرهای حاشیه‌ای بیشتر از مراکز حضور دارند، فرصت و امکان بیشتری برای تبلیغ دین خود دارند و افراد نیز به دلیل داشتن وقت بیشتر و گاه آگاهی کمتر سریعتر جذب این گروه‌ها می‌شوند.

پس از حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ در آمریکا، بسیاری از تحلیل‌گران بر این باور بودند که در پی تشدید تبلیغات غرب علیه اسلام به بهانه نسبت دادن حادثه تروریستی به مسلمانان و تشدید اسلام‌هراسی، تنفر مردم غرب از اسلام بیشتر می‌شود و باید کار اسلام را در غرب تمام‌شده دانست. اما برخلاف این پندار، هجوم تبلیغاتی علیه اسلام نه تنها اذهان عمومی را از اسلام منحرف نکرد، بلکه موجی از جلب توجه به اسلام را در مغرب‌زمین به وجود آورده و بر شمار تازه مسلمانان افزوده است. مرکز تحقیقاتی پیو در نمودار زیر تغییرات جمعیتی اروپا را در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ با توجه به سه عامل؛ زاد و ولد، مهاجرت و رشد اقبال به اسلام در میان جمعیت بومی اروپا نشان داده است.

Fertility and migration drove Muslim population growth in Europe between 2010 and 2016

Estimated population change between 2010 and 2016 due to three factors

Source: Pew research center estimates. See Methodology for details
Europe's Growing Muslim population

۷. نتیجه‌گیری

نقش و تأثیر قاطع رسانه‌های جمعی غرب در ایجاد، توسعه و تعمیق ذهنیت منفی علیه اسلام و مسلمانان در افکار عمومی، متعاقب آن بروز رفتارهای خشونت‌آمیز و نژادپرستانه علیه اقلیت‌های مسلمان مقیم اروپا و ایالات متحده و اتخاذ سیاست‌های خصمانه بعضی دولت‌های غربی از جمله حمله به کشورهای اسلامی و... که غالباً از آن به‌عنوان پروژه «اسلام‌هراسی» یاد می‌شود، تقریباً مورد وفاق اکثر پژوهشگران غربی و غیرغربی است. علاوه بر رسانه‌ها، علل و عوامل متعددی در تشدید فضا سازی منفی علیه اسلام و مسلمانان و پروژه اسلام‌هراسی مؤثر بوده‌اند؛ از جمله «وقوع برخی حوادث مرتبط با مسلمانان، که موجب افزایش سطح اقدامات غیر واقع‌گرایانه می‌شود و نیز ظهور برخی گروه‌های تروریستی و تکفیری در جهان اسلام که به رغم نقش غرب در ساخت و پرداخت آنها متأسفانه به دلیل ارتکاب برخی جنایات علیه بشریت زمینه دهن‌کجی به اسلام و سایر مسلمانان را فراهم ساخته‌اند». اسلام در بیشتر رسانه‌های تبلیغاتی غرب، «خطری بزرگ برای تمدن غربی» به حساب می‌آید و مسلمانان نیز عموماً گروه‌های خشونت‌طلب و تندرو که جهاد را پیشه خود قرار داده‌اند معرفی می‌شوند. نقطه مشترک اغلب این رسانه‌ها ارائه تصویری مخدوش، غیرعقلانی، خشن و هراس‌آور از اسلام و مسلمانان است که در چارچوب تئوری‌های شرق‌شناسی و برخورد تمدن‌ها قابل تعریف است.

در مجموع آنچه مسلم است رسانه‌های جمعی غرب نقش محوری در ایجاد، تشدید و تقویت ذهنیت‌ها و نگرش‌های منفی، تحریک و ترغیب مردم به بروز رفتارهای خشن، نژادپرستانه و نفرت‌آمیز علیه اقلیت‌های مسلمان مقیم ایفا می‌کنند که برخی از آنها به‌شکل تبعیض در بخش آموزش، اشتغال، مسکن و خدمات بهداشتی و سایر موارد به خوبی مستند شده است. جنبه جنسیتی اسلام‌هراسی نیز در حال افزایش است، به طوری که دختران و زنان به دلیل نوع پوشش و لباس خود مورد هدف قرار می‌گیرند.

نهادینه کردن اسلام‌هراسی از طریق تدوین قوانین و سیاست‌های جدید در اروپا تشدید یافته است. افزایش ایدئولوژی‌های راست افراطی، بحران پناهندگان، مهاجرت، برداشت‌های منفی در میان پیروان مذاهب مختلف و لفاظی‌ها و اقدامات تحریک‌آمیز توسط برخی رسانه‌ها در این فرایند تأثیرگذار هستند.

کشورهای اسلامی و سازمان همکاری اسلامی برای مقابله با این موج تشدید اسلام‌هراسی در اروپا و آمریکا، نباید رسانه را نادیده بگیرد. در این راستا رسانه برون‌مرزی جمهوری اسلامی

ایران، می‌تواند بر مبنای مطالبی که در این مقاله مطرح شد اقدامات مناسب و مطلوبی انجام دهد و بازنمایی رسانه‌های غربی از مسلمانان را به چالش بکشد.

۸. پیشنهاد های رسانه‌ای

- پیشنهاد می‌شود که در شبکه‌های برون‌مرزی و در قالب میزگردها یا نشست‌های تخصصی و با دعوت از کارشناسان خبره مذهبی این مسئله به خوبی تشریح شود که میان تشدید اسلام‌هراسی و افزایش گرایش به اسلام در اروپا چه ارتباطی وجود دارد. به عبارتی یکی از عوامل رشد اسلام‌هراسی و اسلام‌ستیزی در غرب، رویکرد تهاجمی اندیشمندان غیرمسلمان به اسلام است.
- با توجه به این که برخی از رسانه‌های غربی تلاش می‌کنند به‌شکلی گمراه‌کننده، اعلام تشکیل خلافت توسط داعش را محصول نگرش دینی به حکومت بدانند رسانه‌های دیداری، شنیداری و مجازی برون‌مرزی صداوسیما، این موضوع را هرچه بیشتر مطرح کنند که گفتمان داعش و داعیه خلافت توسط این گروه، و سایر گروه‌های تکفیری اسلام سنی را به‌طور واقعی نمایندگی نمی‌کند.
- رسانه‌های برون‌مرزی با تولید برنامه‌های ترکیبی با حضور کارشناسان خبره و آگاه به مسایل و تحولات بین‌المللی و منطقه‌ای، اهداف کشورهای اروپایی را از مبهم نگه داشتن شمار مسلمانان در اروپا که مفری برای آنها در جهت تضییع حقوق مسلمانان در ابعاد مختلف باز می‌گذارد، تبیین کنند.
- ساخت مجموعه‌های مستند در زمینه خطرات راست افراطی نو و پخش فیلم‌هایی از خشونت‌های نژادی این جریان در سطح وسیع استمرار یابد. آمارهایی که بیانگر رشد راست افراطی هستند در اخبار به‌طور مکرر بیان و تجربه تلخ فاشیسم و نازیسم در همه زمینه‌ها به مخاطبان یادآوری شود.
- پیشنهاد می‌شود با توجه به مفاد مقاله حاضر و در قالب برنامه‌های میزگردی، تحلیلی و گفتگومحور ویژه مسایل مسلمانان اروپا، ریشه‌ها، زمینه‌ها، علل و اهداف، مشکلات و چالش‌ها و نیز پیامدها و مؤلفه‌های جدید تشدید اسلام‌هراسی در اروپا، از زبان کارشناسان تحلیل و ارزیابی شوند.

- در قالب‌های نوین رسانه‌ای مانند عکس‌نوشت که قابلیت پخش در رسانه‌های مجازی برون‌مرزی را دارند، به موج مردمی در اروپا برای مقابله با اسلام‌هراسی پرداخته شود.
- از زبان کارشناسان داخلی و خارجی، ریشه‌های اسلام‌هراسی در اروپا و تبعات آن از منظر نامه‌های مقام معظم رهبری به جوانان اروپایی مستمراً تبیین شوند.

منابع

- ابوالنصر، فیصل (۱۳۷۸)، **رویارویی اسلام‌گرایی و غرب‌گرایی**، ترجمه حجت‌الله جودکی، تهران: انتشارات وزارت خارجه.
- ایزدی، جهان‌بخش، اکبری، حمیدرضا (۱۳۹۵)، «اسلام سیاسی و نظم امنیتی غرب آسیا»، **فصلنامه علمی مطالعات روابط بین‌الملل**، دوره ۹، شماره پیاپی ۳۵، پاییز، صص ۴۵-۶۷.
- بیچرانلو، عبدالله (۱۳۸۸)، «بازنمایی اسلام و ایران در رسانه‌های غرب»، **فصلنامه رسانه**، دوره ۲۰، شماره ۱، بهار، صص ۹۴-۷۹.
- جرجیس، فواز (۱۳۸۶)، **آمریکا و اسلام سیاسی**، ترجمه محمدکمال سروریان، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- حسینی، سیدسردار (۱۳۷۹) طالبان؛ تهدیدی برای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، **فصلنامه مطالعات راهبردی**، سال سوم، شماره اول و دوم، بهار و تابستان، شماره مسلسل ۷ و ۸.
- درخشه، جلال و سید محمد مهدی، حسینی‌فائق (۱۳۹۱)، «ابعاد اسلام‌هراسی در بریتانیا پس از یازده سپتامبر»، **فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی**، سال نهم، شماره ۲۸، بهار.
- دهشیری، محمدرضا (۱۳۹۲)، **اسلام‌هراسی در غرب: جنگ سرد جدید فرهنگی علیه مسلمانان در آمریکا و انگلستان**، انتشارات بین‌المللی الهدی.
- دهشیری، محمدرضا و قاسمی، روح‌الله (۱۳۹۶)، **خیزش راست افراطی و تأثیر آن بر آینده مسلمانان در اروپا**، تهران: وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران.
- سجادپور، سید محمدکاظم (۱۳۸۹)، بنیادهای استراتژیک «اسلام‌هراسی»، **مجموعه مقالات اسلام‌هراسی پس از یازده سپتامبر**، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- سعید، ادوارد (۱۳۷۷)، **پوشش خبری اسلام در غرب**، ترجمه عبد الرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- سعید، ادوارد (۱۳۸۲)، **شرق‌شناسی**، ترجمه عبد الرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- سیفی، عبدالمجید، پورحسن، ناصر (۱۳۹۶)، «گسترش نوسلفی‌گری در اروپا؛ زمینه‌های هویتی و پیامدهای امنیتی»، **فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست**، سال پنجم، شماره ۲۰، بهار، شماره پیاپی (۵۰).
- شرف‌الدین، سیدحسین، گنجیانی، سیدمهدی (۱۳۹۲)، «هالیوود و توطئه اسلام‌هراسی با شگرد نفوذ در ناخودآگاه»، **فصلنامه معرفت فرهنگی اجتماعی**، سال چهارم، پاییز ۱۳۹۲، شماره ۴ (پیاپی ۱۶).

شیرغلامی، خلیل (۱۳۸۸)، «جایگاه اجتماعی و سیاسی مسلمانان در اروپا»، **فصلنامه سیاست**

خارجی، سال بیست و سوم، شماره ۲، صص ۳۹۵-۴۴۸.

صالحی‌امیری، سیدرضا (۱۳۹۲)، **مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی**، چاپ ششم، تهران: ققنوس.

طاهری‌موسوی، محمدسعید (۱۳۸۶)، **اسلام و غرب از دیدگاه تود**، تهران: اندیشه‌سازان نور.

عارفی، محمداکرم (۱۳۷۸)، «مبانی مذهبی و قومی طالبان»، **فصلنامه علوم سیاسی**، سال اول،

شماره چهارم، صص ۲۱۲-۱۹۱.

قاسمی، علی (۱۳۹۰)، «نقش‌های بود در اسلام ستیزی»، **فصلنامه مطالعات سیاسی**، سال چهارم،

شماره هفدهم.

کاظمی، سید آصف، شیروودی، مرتضی (۱۳۹۰)، «نقش رسانه‌های غرب در برابر گسترش اسلام در

غرب»، **فصلنامه علمی تخصصی سخن تاریخ**، شماره ۱۴، پائیز، صص ۱۳۳-۱۷۹.

کریم، ح. کریم (۱۳۸۳)، «انگاره‌های اصلی از «غیرخودی»‌های مسلمان»، ترجمه لیدا کاووسی،

فصلنامه رسانه، شماره ۵۷، بهار.

مامی، یاسر (۱۳۸۹)، **علل و عوامل تلاتش غرب برای اسلام‌هراسی**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد

علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی

ماه‌پیشانیان، مهسا (۱۳۸۸)، «راهکارهای رسانه‌ای ایالات متحده آمریکا برای مقابله با جمهوری اسلامی

ایران»، **فصلنامه رسانه**، سال بیستم، شماره ۳، پاییز.

مجیدی، محمدرضا، صادقی، محمدمهدی (۱۳۹۴)، **اسلام‌هراسی غربی، واکاوی تحلیلی**

زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی و بازاندیشی مؤلفه‌های تاریخی و نظری آن،

تهران: دانشگاه امام صادق (ع).

محمودی، زهرا (۱۳۹۹)، «چشم‌انداز و سناریوهای جایگاه طالبان در عرصه حکمرانی آینده افغانستان»،

پژوهشنامه رسانه بین‌الملل، سال پنجم، شماره ششم، بهار و تابستان.

مهدی‌زاده، سیدمحمد (۱۳۸۷)، **رسانه‌ها و بازنمایی**، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز

مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.

هانتینگتون، ساموئل (۱۳۸۶)، **نظریه برخورد تمدن‌ها: هانتینگتون و منتقدانش**، ترجمه مجتبی

امیری‌وحید، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.

Abrahamian, E (2003), "The US Media, Huntington and September 11", **Third World Quarterly**, 24(3), PP.529-544

Ahmed, Saifuddin, and Jörg Matthes (2017), Media representation of Muslims and Islam from 2000 to 2015: A meta-analysis, **International Communication Gazette**, 79: 219-44

- Allen, Chris (2010), "Fear and loathing: The political discourse in relation to Muslims and Islam in the contemporary British setting", **Contemporary British Religion and Politics**, 2: 221–36
- Al-Othaimen, Yousef A (2020), Thirteen OIC Observatory report on islamophobia, presented to the 47th session of the council of foreign ministers, Niamey, 27-28 November
- Baker, Paul, Costas Gabrielatos, and Tony McEnery (2013), **Discourse Analysis and Media Attitudes. The Representation of Islam in the British Press**, Cambridge: Cambridge University Press.
- Bayraki, Enes & Hafez, Farid (2017), "European Islamophobia Report" (EIR) for the last three years. The third issue of EIR", **European Islamophobia**.
- Bayrakli, Enes & Hafez, Farid (2019), European Islamophobia Report 2018" on the European week of action against Islamophobia ,SETA foundation, Leopold Weiss Institute <https://www.setav.org/en/european-islamophobia-report-2018-eir2018/>
- Bleich, Erik, and A. Maurits van der Veen (2018), Media portrayals of Muslims: A comparative sentiment analysis of American newspapers, 1996–2015, **Politics, Groups, and Identities**, 9: 20–39.
- Bleich, Erik, Hasher Nisar, and Cara Vazquez (2018), Investigating status hierarchies with media analysis: Muslims, Jews, and Catholics in The New York Times and The Guardian headlines, 1985–2014, **International Journal of Comparative Sociology**, 59: 239–57
- Bowe, Brian J., Shaira Fahmy, and Jorg Matthes (2015), Moving Beyond the Religion Next Door: Valence in News Framing of Islam, **Newspaper Research Journal**, 36: 42–57
- Bunzel, Cole (2015), From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State, The Brookings Project on U.S, **Relation with the Islamic World**, No. 19.
- Corbin, Caroline Mala (2017), Terrorists Are Always Muslim but Never White: At the Intersection of Critical Race Theory and Propaganda, **Fordham Law Review** 86: 455. Available online: <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol86/iss2/5> (accessed on 2 June 2021).
- Cordesman, Anthony (2017), slam and the Patterns in Terrorism and Violent Extremism Center for Strategic and International Studies (CSIS), <https://www.jstor.org/stable/resrep23296>
- C-REX - Center for Research on Extremism (2021), Available at: <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/news-and-events/right-now/2021/why-did-muslims-become-the-new-enemy-in-norway-and.html>
- Diamant, Jeff (2019), Europe experienced a surge in government restrictions on religious activity over the last decade, **Pew research Center**, Available at: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/07/29/europe-experienced-a-surge-in-government-restrictions-on-religious-activity-over-the-last-decade/>
- Ewart, Jaqui, Kate O'Donnell, and April Chrzanowski (2018), What a difference training can make: Impacts of targeted training on journalists, journalism

- educators and journalism students' **knowledge of Islam and Muslims**, *Journalism*, 19: 762–81
- Faimau, Gabriel (2015), "The Conflictual Model of Analysis in Studies on the Media Representation of Islam and Muslims: A Critical Review", **Sociology Compass**, VOL. 9, NO. 5, pp. 321-335
- Fangen, Katrine (2021), Why did Muslims become the new enemy in Norway and Europe? July 9, Faculty of Social Sciences Foundation for Political, **Economic and Social Research (SETA)**,
- Ghauri, Muhammad Junaid, and Salma Umer (2019), Exploring the Nature of Representation of Islam and Muslims in the Australian Press. *SAGE Open* 9
- Hainsworth, P. (2008), **The Extreme Right in Western Europe**, New York/London: Routledge.
- Hashim, Ahmed S (2015), policy report the impact of the islamic state in asia. Military Studies Programme, Institute of Defence and Strategic Studies (IDSS), S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS), Nanyang Technological University (NTU), Singapore
- Hussain, Murtaza, and Maryam Saleh (2018), Bigoted Election Campaigns Not Terror Attacks, Drive Anti-Muslim Activity, *The Intercept*, March 11.
- Lambert, Robert & Gihens, Mazer (2011), Islamophobia & anti Islamism, UK case studies 2010, Exetr: University of Exeter..
- Mashuri, Ali & Zaduqisti, Esti (2019), "Explaining Muslims' Aggressive Tendencies Towards the West: The Role of Negative Stereotypes, Anger, Perceived Conflict and Islamic Fundamentalism", **Psychology and Developing Societies**, Department of Psychology, University of Allahabad, 31(1), pp. 56-87
- Mcelroy, Damien (2020), Charges after Hezbollah-linked centre defies French shutdown order, Available at: <https://www.thenationalnews.com/world/charges-after-hezbollah-linked-centre-defies-french-shutdown-order-1.1079318>
- McKenzie, Robert (2018), Anti-Muslim Activities in the United States: Violence, Threats, and Discrimination at the Local Level, *A New America Report*. March. Available online: <https://www.newamerica.org/in-depth/anti-muslim-activity/> (accessed on 15 July 2018).
- Mughees-uddin (1995), "Image of Iran in the Western media", **Iranshenasi Quarterly Journal**, VOL 38, NO 4, PP: 32-48
- Munnik, Michael B (2017), From voice to voices: Identifying a plurality of Muslim sources in the news media, **Media, Culture & Society**, 39: 270–81.
- Nickerson, Connor (2019), Media portrayal of terrorism and Muslims: A content analysis of Turkey and France, **Crime, Law and Social Change**, 72: 547–67
- Organisation of Islamic Cooperation (February 2021), Political Affairs Department Islamophobia Observatory, Available at: https://www.oic-oci.org/upload/islamophobia/2021/MB_February_2021.pdf
- Peter, Frank (2018), "Training of Imams and the Fight against Radicalization", *IEMed Mediterranean Yearbook*.

- Poole, Elizabeth and Richardson, John (2006), *Muslims & News Media*, I.B. Tauris & Co Ltd 2006.
- Ragozina, Sofya (2020), Constructing the image of Islam in contemporary Russian print media: The language strategies and politics of misrepresentation, *Religion, State and Society*, 48: 22–37.
- Ravndal, Jacob A (2017), "Explaining right-wing terrorism and violence in Western Europe: Grievances, opportunities and polarisation, European", *Journal of Political Research*, VOL 57, NO 4, PP 845-866.
- Rydgren, Jens (2018), *The Oxford Handbook of Radical Right*, Oxford University Press.
- Saeed, A (2007), "Media, Racism and Islamophobia: The Representation of Islam and Muslims in the Media," *Sociology Compass*, 1(2), pp. 443-462
- Samaie, M. and B. Malmir (2017), US news media portrayal of Islam and Muslims: A corpus-assisted Critical Discourse Analysis, *Educational Philosophy and Theory*, 49: 1351–66
- Semati, M (2010), "Islamophobia, Culture and Race in the Age of Empire", *Cultural Studies*, 24(2), pp. 256-275
- Sunar, Lufti (2017), "The Long History of Islam as a Collective "Other" of the West and the Rise of Islamophobia in the U.S. after Trump", *Insight Turkey*, 19: 35–52. Available online: <http://www.jstor.org/stable/26300529> (accessed on 17 January 2021), Volume 8, Number 2
- Weaver, M (2017), "Burqa bans, headscarves and veils: a timeline of legislation in the west", *The Guardian*, Available at : www.theguardian.com/world/2017/mar/14/headscarves-and-muslim-veil-ban-debate-timeline (accessed 30 December 2018).
- Younes, Zein Bani, Isyaku Hassan, and Mohd Nazri LatiffAzmi (2020), "A Pragmatic Analysis of Islam-related Terminologies in Selected Eastern and Western Mass Media", *Arab World English Journal*, 11: 70–84.
- Yurdakul, Gokce & Korteweg, Anna C (2013), "Gender equality and immigrant integration: Honor killing and forced marriage debates in the Netherlands, Germany, and Britain", *Womens Studies International Forum*.